

Motion till riksdagen 2005/06:L250

av **Tasso Stafilidis m.fl. (v)**

Ändringar i äktenskapsbalken

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att betänketiden vid äktenskapsskillnad tas bort.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att möjligheten att överklaga en dom om äktenskapsskillnad eller en dom om upplösning av registrerat partnerskap tas bort.

2 Ett jämställt äktenskap

Utgångspunkten för äktenskapsbalken är att makarna själva skall ta ansvar för sina liv både under och efter äktenskapet. Äktenskapet anses vara en överenskommelse mellan två självständiga, jämställda individer som har förmåga att förhandla om sina förhållanden. Förutom då det gäller den ekonomiska aspekten tas ingen hänsyn till maktstrukturen mellan könen (se prop. 1986/87:1, s. 39). Vi ifrågasätter denna utgångspunkt utifrån ett feministiskt perspektiv.

Äktenskapsskillnad skall föregås av betänketid om båda makarna begär det eller om någon av dem varaktigt bor tillsammans med eget barn under 16 år som står under den makens vårdnad (5 kap. 1 § äktenskapsbalken). Vill bara en av makarna att äktenskapet skall upplösas, har den maken enligt 5 kap. 2 § rätt till äktenskapsskillnad endast efter betänketid. Har betänketiden löpt under minst sex månader, skall dom på äktenskapsskillnad meddelas om någon av makarna då framställer ett särskilt yrkande om det.

Vänsterpartiet anser att bestämmelsen om betänketid vid äktenskapsskillnad utsätter människor för ett onödigt lidande. Betänketiden drar ut på processen och människor tvingas kvarstanna i oönskade relationer. Kvinnor som utsätts för våld i hemmet befinner sig ofta i en särskilt svår situation. För kvinnor och barn som utsätts för våld av mannen i äktenskapet kan den nuvarande betänketiden vara livshotande. Vänsterpartiet anser att det är stötande att dessa kvinnor tvingas att uthärda betänketid innan ett destruktivt äktenskap kan avslutas.

Fel! Okänt namn på

3 En föräldrad syn på familjen

Lagutskottet har tidigare avstyrkt motionsyrkanden med krav på en längre betänketid vid äktenskapsskillnad (se bet. 2000/01:LU13). I betänkandet 2003/04:LU22 hänvisar lagutskottet till att betänketiden på 6 månader är väl avvägd. Det är för övrigt samma argument som utskottet använder för att motivera att betänketiden inte bör förlängas.

Vänsterpartiet noterar att de aktuella bestämmelserna härrör från giftermålsbalken som trädde i kraft 1920 (SOU 1974:41, prop. 1986/87:1, s.120). Det är således i förarbeten till ändringar i giftermålsbalken från 1970-talet som lagutskottet funnit stöd för att en betänketid fortfarande krävs vid äktenskapsskillnad (se prop. 1973:32, 1978/79:12). Syftet med betänketiden är att motverka förhastade beslut om skilsmässa samt att makarna under betänketiden skall kunna motiveras att delta i familjerådgivning. Vänsterpartiet anser att det är hög tid att den utveckling som skett i samhället sedan 1970-talet återspeglas i lagstiftningen på området. Den traditionella kärnfamiljen har spelat ut sin roll som samhällets grundval.

Vi menar att det par som väl fattat beslut om att ansöka om äktenskapsskillnad redan har övervägt detta i tillräcklig omfattning. Bestämmelsen om betänketid rimmar för övrigt illa med synen på makarna som i övrigt ansvars-tagande individer. Om endast en av makarna vill att äktenskapet skall upplösas torde denna önskan ha sin grund i att relationen faktiskt inte fungerar. Tiden är nu mogen för att göra en ny avvägning och låta människor ta ut äktenskapsskillnad utan att det ställs krav på betänketid. Skulle parterna vid en senare tidpunkt ändra sig finns ju alltid möjligheten att åter ingå äktenskap. Regeringen bör därför återkomma med förslag till lagändring som innebär att betänketiden vid äktenskapsskillnad tas bort.

4 Överklaganderätten

Enligt 49 kap. 1 § rättegångsbalken gäller som en allmän regel att en tingsrättsdom får överklagas. Motsvarande gäller enligt 54 kap. 1 § i fråga om överklagande av en hovrättsdom. För att Högsta domstolen skall pröva hovrättens dom krävs enligt 54 kap. 9 § rättegångsbalken prövningstillstånd.

Vänsterpartiet har av rättssäkerhetsskäl motsatt sig en ytterligare inskränkning av överklaganderätten och utökande av krav på prövningstillstånd. Vi står fast vid denna hållning, men menar att det i fall där överklagandet avser en dom på äktenskapsskillnad finns skäl att dra en annan slutsats. Utgångspunkten för äktenskapsbalken är att makarna själva skall ta ansvar för sina liv både under och efter äktenskapet. Äktenskapet anses vara en överenskommelse mellan två självständiga, jämställda individer som har förmåga att förhandla om sina förhållanden. Förutom då det gäller den ekonomiska aspekten tas ingen hänsyn till maktstrukturen mellan könen (se prop. 1986/87:1, s.39). Vi ifrågasätter denna utgångspunkt utifrån ett feministiskt perspektiv.

Fel! Okänt namn på

Överklaganderätten vid äktenskapsskillnad eller upplösning av registrerat partnerskap leder till problem. Genom möjligheten att överklaga kan en kvinna eller man obstruera genom att överklaga beslutet gång på gång. Eftersom bl.a. underhållsbidrag, vårdnad om barn och barns boende inte kan beslutas förrän skilsmässan vunnit laga kraft, kan detta innebära att den förälder som barnet bor hos blir utan underhållsbidrag under en längre tid.

Det innebär också att barnets situation blir osäker eftersom vårdnaden och boendet inte heller kan fastställas i dom. Underhållsbidrag, vårdnad om barn och barns boende kan i stället beslutas interimistiskt i väntan på att domen vinner laga kraft. I en proposition (prop. 2004/05:131) föreslås att det i alla tvistemål, dvs. även i mål om äktenskapsskillnad och upplösning av partnerskap, alltid skall krävas prövningstillstånd vid ett överklagande från en tingsrätt till en hovrätt. (De familjerättsliga målen har undantagits från den nämnda propositionen med hänvisning till 2002 års vårdnadskommitté som i sitt betänkande, SOU 2005:43, föreslår att prövningstillstånd ska införas även i mål om vårdnad, boende och umgänge.) Lagutskottet hänvisar i sitt senaste betänkande (bet. 2004/05:LU14) till det lagda förslaget (SOU 2005:43) som motiv till att avslå vår motion. Lagutskottet anför vidare att det inte är berett att föreslå någon begränsning av rätten att överklaga domar i mål om äktenskapsskillnad och upplösning av registrerat partnerskap (bet. 2004/05:LU14, s. 13). Vänsterpartiet anser till skillnad från 2002 års vårdnadskommitté (SOU 2005:43) att det är av stor vikt att en ovillkorlig överklaganderätt finns kvar när det gäller frågor om vårdnad om barn, barns boende och barns umgänge med en förälder som barnet inte bor med.

Vi vill således inte att det skall införas något krav på prövningstillstånd i mål om vårdnad, boende och umgänge eftersom det i praktiken beskär rätten att överklaga. Vi kan däremot inte se något annat än fördelar med att helt ta bort överklaganderätten vid dom på äktenskapsskillnad eller upplösning av registrerat partnerskap. Regeringen bör därför återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att möjligheten att överklaga en dom på äktenskapsskillnad eller en dom avseende upplösning av registrerat partnerskap helt tas bort.

Stockholm den 23 september 2005

Tasso Stafilidis (v)

Rossana Dinamarca (v)

Siv Holma (v)

Alice Åström (v)

Mats Einarsson (v)

Rolf Olsson (v)